

Підсумовуючи викладене, слід констатувати, що спеціально-кримінологічне запобігання можна визначити, як конкретну системну протидію саме злочинності, змістом якої є різноманітна робота держави та її інститутів, пов'язана з усуненням причин і умов, що безпосередньо породжують окремі види злочинів, а також недопущення їх вчинення на різних стадіях злочинної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінологія: Підручник / За заг. ред. Л.С. Сміяна, Ю.В. Нікітіна. – К. : Національна академія управління, 2010. – 496 с.
2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. – Х. : Право, 2008. Т. 5 : Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред.. В.В. Сташиса. – 840 с.

Лопоха В.В.,

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

Дудко Є.В.,

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ

В науці під спеціально кримінологічним запобіганням злочинам розуміють сукупність заходів, цілеспрямованих на боротьбу зі злочинністю, які здійснюються органами, підприємствами, організаціями, установами, які мають функції закріплені у відповідних нормативно-правових актах [1, с. 64]. При цьому суб'єкти, які здійснюють зазначений вид запобігання злочинам, вченими відноситься до спеціалізованих суб'єктів [2,

с. 64]. До цих суб'єктів запобігання злочинам відноситься й ДКВС України.

В науковій літературі говорять також про систему профілактики (запобігання, протидії, попередження тощо) злочинам, тобто про сукупність державних органів, громадських організацій та громадян, які цілеспрямовано здійснюють на різних рівнях й у різних масштабах управління й планування попереджувальної діяльності, виконання профілактичних заходів та мають у зв'язку з цим певні права й обов'язки і несуть відповідальність за досягненням поставленої мети [3, с. 115], хоча, як свідчить практика, така система є умовною, через низку факторів, що обумовлюють діяльність суб'єктів запобігання злочинам.

Об'єктами спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, як і, зокрема, й інших рівнів даного виду суспільної діяльності, є: а) злочинність; б) її детермінанти; в) особа злочинця; г) умови формування особи злочинця, які підлягають корегуванню [3, с. 115].

У широкому змісті спеціально-кримінологічне запобігання злочинам полягає у:

- 1) цілеспрямованому здійсненні цього виду запобіжної діяльності як функції;
- 2) зв'язку з елементами системи «по горизонталі» (взаємодія) і «по вертикалі» (підпорядкування);
- 3) неухильному виконанні команд управляючого механізму системи;
- 4) виборі лінії поведінки відповідно до стану об'єкта профілактичного впливу [2, с. 63].

У більш вузькому змісті спеціально-кримінологічне запобігання злочинам мислиться як синтезована кримінологічна теорія і практика власної організації протидії злочинності шляхом розробки і використання спеціальних знань і методів кримінології та інших галузей знань (соціології, економіки, психології, педагогіки, антропології, статистики тощо) [4, с. 21].

Таким чином, слід визнати, що спеціально-кримінологічне запобігання злочинам – це не простий і не випадковий набір певних заходів, а комплекс науково-обґрунтованих, практично необхідних і реально здійснюваних заходів, спрямованих саме на недопущення потенційних злочинів на різних етапах їх кримінального формування. Саме тому, як вірно зазначає В.В.

Голіна, зазначений запобіжний напрям здійснюється на макро-, мікро- та індивідуальному рівнях. Більш того, спеціально-кримінологічне запобігання злочинам спрямоване не тільки на недопущення конкретних її проявів з боку певних осіб, а й на ті негативні явища і процеси в суспільстві, які створюють, так би мовити, певний рівень і структуру криміногенного потенціалу, що виявляється в частоті й тяжкості вчинених злочинів [4, с. 21-22].

Виходячи з вищевикладеного, в науці зроблено висновок про те, що завданням спеціально-кримінологічного запобігання злочинності є як запобігання виникненню детермінуючих злочинності проявів негативних явищ і процесів, їх обмеження і усунення, так і оперативне реагування на формування і розвиток злочинної поведінки [5, с. 400].

Як свідчить практика, спеціально-кримінологічне запобігання злочинам здійснюється за трьома головними напрямками, за якими розробляють і реалізують заходи: а) кримінологічної профілактики; б) відвернення злочинів; в) припинення злочинів.

В науці під профілактикою злочинів розуміють особливий вид соціального управління, що покликаний гарантувати безпеку правоохоронних цінностей і полягає в розробленні і здійсненні системи цілеспрямованих заходів щодо виявлення та усунення причин злочинів, умов, які сприяють їх здійсненню, а також запобіжного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки [6, с. 814]. Як з цього приводу влучно зауважив В.в. Голіна, профілактика означає завчасне вжиття заходів, які здатні перешкодити реалізації небажаних явищ, подій, зв'язків, наслідків чогось [4, с. 23].

Залежно від того, на які криміногенні явища і процеси спрямовані профілактичні заходи, їх за принципом професіоналізації і спеціалізації вчені запропонували об'єднати в окремі види профілактики: 1) профілактику випередження; 2) профілактику обмеження; 3) профілактику усунення; 4) профілактику захисту [4, с. 23].

При цьому, як вірно зробив висновок А.Е. Жалінський, спеціалізація і професіоналізація полягає в тому, що вона, по-перше, потребує все більше спеціальних, у тому числі кримінологічних знань; по-друге, в тому, що розширюється коло посадових осіб, для яких ця діяльність є основною або

провідною; по-третє, всередині профілактики утворюються види діяльності, які потребують специфічних знань, навичок і вмінь [7, с. 283].

Профілактика випередження – це вид запобіжної діяльності спеціалізованих суб'єктів, що спрямована на недопущення виникнення і поширення криміногенних явищ і процесів у суспільному житті [4, с. 24]. Зміст її спрямований на те, щоб заздалегідь інформувати владу про суспільно небезпечні явища, що можуть виникнути в разі здійснення тих чи інших соціально-економічних заходів і безпосередньо або опосередковано детермінувати певні злочинні прояви, наприклад, своєчасне врегулювання суспільних відносин з метою усунення в такий спосіб причин й умов майбутніх (можливих) злочинів. Як з цього приводу зауважив В.В. Лунєєв, інші галузі права, на які покладено завдання оптимального правового регулювання суспільних відносин у різних сферах, а саме в них зосереджено головні причини й умови, що сприяють вчиненню злочинів, міцно відгородитися від надання будь-якої допомоги у вирішенні кримінологічних проблем [8, с. 111].

Профілактика обмеження передбачає вжиття таких запобіжних заходів, що перешкоджають поширенню в країні, регіоні, місті криміногенних явищ, детермінації окремих видів злочинності та формуванню типових рис різних категорій злочинців [4, с. 26]. У наукових розробках профілактика обмеження спеціально не виділяється і частіше розглядається як метод загальної профілактики злочинності. Як у зв'язку з цим зауважили К.Ю. Ігошев та І.В. Шмаров, відповідно до цільової орієнтації, методи загальної профілактики можуть охоплювати різні способи організації і управління діяльністю, спрямованої на нейтралізацію, обмеження факторів і явищ, які дерменіють окремі злочинні прояви та формують типологічні риси тих чи інших категорій злочинців [9, с. 80].

Профілактика усунення визначає таку діяльність суб'єктів, яка полягає або ліквідує негативні явища та процеси, що активізують злочинні прояви [4, с. 27]. Останні розрізняють залежно від соціального рівня суспільних відносин: від недоліків, зумовлених порушенням функцій державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських організацій, службових осіб і поведінкою громадян, до криміногенних явищ та процесів, які охоплюють значну частину населення. Конкретні

криміногенні об'єкти та їх прояв при цьому не просто «відтискуються» з однієї життєвої сфери в іншу, а реально знешкоджуються, руйнуються, придушуються, взагалі перестають існувати [10, с. 193].

Профілактика захисту розглядається як сукупність заходів, що здійснюються з метою ліквідації умов, які сприяють виникненню злочинних проявів, та (опосередковано) антигромадських поглядів [4, с. 29]. На відміну від профілактики усунення чи обмеження, профілактика захисту має за мету створення достатнього захисту і безпеки людей та речей, а також зовнішні перешкоди на шляху посягання на суспільні цінності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Профілактика злочинів : підруч. / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2011. – 720 с.
2. Кримінологія : [навч. посіб.] / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб, та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2009. – 312 с.
3. Кримінологія : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 414 с.
4. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / Голіна В.В. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
5. Голіна В.В. Поняття і структура спеціально-кримінологічного запобігання злочинності //Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5-ти т. – Т. 5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В.В. Сташиса. – Х.: Право, 2008. – С. 357-400.
6. Белкін Р. Профілактика злочинів // Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / Відп. редактори: В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К.: Атіка, 2010. – Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). – С. 814.
7. Жалинский А.Е. Предупреждение преступлений в условиях НТР // Совершенствование мер борьбы с преступностью в условиях научно-технической революции / Под. ред. В.Н. Кудрявцев. – М.: Наука, 1980. – С. 281-286.

8. Лунеев В.В. Правовое регулирование общественных отношений – важный фактор предупреждения организованной и коррупционной преступности: тез. докл. // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 110-116.

9. Игошев К.Ю., Шмаров И.В. Социальные аспекты предупреждения правонарушений (проблемы социального контроля). – М.: Юрид. лит., 1980. – 184 с.

10. Теоретические основы предупреждения преступлений / отв. ред. В.К. Звирбуль и др. – М.: Юрид. лит., 1977. – 287 с.

Доброскок А.Ю.,

здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ВАНДАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Політичні та соціально-економічні зміни в Україні значно посилили вплив негативних тенденцій злочинності та інших фонових явищ, які з нею безпосередньо пов'язані. Особливу тривогу на сьогодні викликають різні форми та способи порушення громадського порядку, зокрема прояви вандалізму з боку некерованої частини населення. Слід підкреслити, що за умов реформування практично всіх сторін життя українського суспільства, формування демократичної правової держави, боротьба з кримінальними правопорушеннями, які посягають на громадський порядок, набуває особливої актуальності.

Як відомо, вандалізм тягне за собою суттєві фінансові, матеріальні та соціальні витрати. Термін “вандалізм” походить від назви давньогерманського племені вандалів, що у 455 році розграбували Рим, знищивши також багато пам'яток античної і християнської культури. Одне з сучасних джерел визначає особу вандала, як такого, “що навмисно чи внаслідок неуцтва руйнує власність, що належить іншій особі